

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

№2 (14) 2025

Наукове електронне періодичне
видання

**СПОРТИВНА НАУКА ТА
ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ**

Scientific E-Journal
**SPORT SCIENCE AND
HUMAN HEALTH**

ISSN 2664-2069 (online)
DOI: 10.28925/2664-2069.2025.2

Спортивна наука та здоров'я людини:

наукове електронне періодичне видання. – К., 2025. – № 2(14). – 198 с.

В науковому електронному періодичному виданні «Спортивна наука та здоров'я людини» публікуються результати наукових досліджень актуальних напрямків спорту, фізичного виховання, фізичної культури, спортивної медицини, фізичної терапії, ерготерапії, сучасних рекреаційно-оздоровчих технологій, а також досліджень, що стосуються здоров'я людини та є важливими для забезпечення інноваційного розвитку України.

Наукове видання призначено для науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти галузі фізичної культури і спорту, здобувачів освітнього-наукового рівня «доктор філософії», здобувачів освіти, науковців, тренерів, спортсменів, а також фахівців з охорони здоров'я, фізичної терапії, ерготерапії.

Головний редактор:

Сушко Руслана, д.фіз.вих., професор (Україна).

Випускові редактори:

Латишев Микола, к.фіз.вих., доцент (Україна);

Тімашева Олена, к.фіз.вих., доцент (Україна).

Члени редакційної колегії:

Антала Браніслав, професор (Словацька республіка);

Ляхова Інна, д.пед.н., професор (Україна);

Бакіко Ігор, д.фіз.вих., професор (Україна);

Навратіл Леуш, д.мед.н., професор (Чеська Республіка);

Виноградов Валерій, д.фіз.вих., професор (Україна);

Пітин Мар'ян, д.фіз.вих., професор (Україна);

Воробйова Анастасія, к.фіз.вих., доцент (Україна);

Полева-Секеряну Анжела, к.пед.н., доцент (Молдова);

Девесіглу Себахаттін, професор (Туреччина);

Приходько Володимир, д.пед.н., професор (Україна);

Коваленко Станіслав, д.б.н., професор (Україна);

Талагір Лоренту-Габріель, професор (Румунія);

Лаца Зомбор, професор (Угорщина);

Тимрук-Скоропад Катерина, д.фіз.вих., професор (Україна);

Лисенко Олена, д.б.н., професор (Україна);

Чингієне Вільма, професор (Литовська Республіка);

Лопатенко Георгій, к.фіз.вих., доцент (Україна);

Шинкарук Оксана, д.фіз.вих., професор (Україна).

Наказом МОН України № 886 від 02.07.2020 р. видання додано до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б», в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук і доктора філософії зі спеціальності А7 – Фізична культура і спорт.

Наукове електронне періодичне видання «Спортивна наука та здоров'я людини / Sport Science and Human Health» включено до наукометричних баз даних і бібліотек: IndexCopernicus, CrossRef, BASE, Google Scholar, WorldCat–OCLC, ResearchBib, Наукова періодика України.

Видання відкрито для вільного доступу на умовах ліцензії Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0), котра дозволяє іншим особам вільно розповсюджувати опубліковану роботу з обов'язковим посиланням на автор(ів) оригінальної роботи та публікацію роботи в цьому виданні.

За точність викладених фактів та коректність цитування відповідальність несе автор.

Рекомендовано до друку Вченою радою Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (протокол № 10 від 30 жовтня 2025 року).

Адреса редакції: вул. Левка Лук'яненка, 13-Б, м. Київ, 04212, Україна.

Телефон: +38 (063) 289-9-289, E-mail: journal.sshh@gmail.com.

Верстка та дизайн – Олена Тімашева.

Електронна версія видання розміщена на сайті: <http://sporthealth.kubg.edu.ua/>

З М І С Т

<i>Арсене Ігор, Тімашева Олена</i>	Кореляція між екологічною освітою в сім'ї, закладах дошкільної й загальної середньої освіти та екологічною свідомістю і поведінкою	5
<i>Багас Олег, Алексєєва Олександра</i>	Форми та психолого-педагогічні аспекти організації фізичної підготовки військовослужбовців-жінок у вищих військових навчальних закладах	14
<i>Бакіко Ігор, Малімон Олександр, Касарда Ольга, Герасимюк Петро</i>	Визначення адаптаційного потенціалу серцево-судинної системи у здобувачів, які займаються спортом	27
<i>Дяченко Андрій, Рабін Мохамед Фахмі Хашім</i>	Моніторинг швидкісних можливостей юних футболістів Іраку	35
<i>Кунінець Олеся</i>	Особливості ведення документообігу для організації та здійснення навчально-тренувальної роботи в дитячо-юнацькій спортивній школі	46
<i>Мандюк Андрій, Сороколіт Наталя, Ханікянц Олена, Андрес Андрій</i>	Порівняльний аналіз нормативно-правового забезпечення фізичного виховання в закладах вищої освіти України та країнах європейського союзу	54
<i>Петрова Наталя, Латишев Микола</i>	Цифрові технології та фізична активність здобувачів вищої освіти: результати опитування	67
<i>Позмогова Наталія, Кальонова Ірина, Соломенчук Катерина</i>	Оцінка просторово-часових параметрів ходьби у осіб юнацького віку жіночої статі з нормальним та підвищеним рівнем тривожності	76

З М І С Т

<i>Приходько Володимир</i>	Проект реформи спорту вищих досягнень у контексті наслідків повномасштабної війни Росії проти України	84
<i>Рожкова Тетяна, Горбунова Єсенія</i>	Оптимізація тренувального процесу у спортивних танцях на основі врахування медико-біологічних особливостей спортсменок	100
<i>Ружанська Анна, Рожкова Тетяна</i>	Сприяння покращенню когнітивних функцій за допомогою занять спортивними танцями дітей 6-7 років	110
<i>Саутов Рахмет, Тищенко Валерія</i>	Функціональна підготовленість юних футболістів різних амплуа на етапі попередньої базової підготовки	120
<i>Скалозуб Андрій, Шинкарук Оксана</i>	Визначення значущості сфер протидії тильтуванню у кіберспорті	130
<i>Хорошуха Михайло</i>	Вплив тренувальних навантажень різної спрямованості на розвиток основних психічних функцій спортсменів: оглядова стаття	145
<i>Чередниченко Інна, Мельникова Людмила, Захаріна Євгенія, Захаріна Аліса, Чухланцева Наталя</i>	Специфіка змісту фізичної підготовки у процесі занять спортивними бальними танцями	164
<i>Чубко Роман</i>	Оцінка фізичної підготовленості чоловіків першого зрілого віку, які займаються кросфітом	178
<i>Ярмоленко Максим</i>	Вплив тильту як емоційного стану гравців на результативність в кіберспорті	188

ПРОЄКТ РЕФОРМИ СПОРТУ ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ У КОНТЕКСТІ НАСЛІДКІВ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Приходько Володимир ^(ABCDEF)

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту, м. Дніпро, Україна

Внесок автора:

A — концепція та дизайн дослідження; B — збір даних;
C — аналіз та інтерпретація даних; D — написання статті;
E — редагування статті; F — остаточне затвердження статті

Анотація

Актуальність. Наслідки війни Росії проти України свідчать, що вже не можуть бути використані спортивні ресурси окупованих територій, а також тих, які страждають від регулярних обстрілів та руйнувань, що унеможлиблює тут безпечний навчально-тренувальний процес. Це означає, що спортивна мапа країни зменшилась на значну кількість регіонів, а отже проєкт реформи спорту має враховувати наслідки повномасштабної війни Росії проти України.

Мета дослідження – обґрунтувати проєкт реформи сфери спорту вищих досягнень у контексті наслідків повномасштабної війни Росії проти України.

Матеріал і методи. Дослідження виконане у Придніпровській державній академії фізичної культури і спорту для пошуку шляхів просування реформи спорту вищих досягнень в Україні. Використані методи вивчення та узагальнення даних літературних джерел ті інформації з Інтернету, а також абстрагування, аналіз і синтез, індукція та дедукція.

Результати. Втрати України мають враховуватись у пошуку підходу до розвитку спорту і спорту вищих досягнень зокрема, який називаємо реформою спорту вищих досягнень у контексті наслідків повномасштабної війни Росії проти України. Адже з наведених і неповних відомостей очевидно наступне: для того аби зберегти і примножити традиції українського спорту потрібні кардинальні, а не фрагментарні зміни в організації та управлінні усією сферою спорту у контексті наслідків повномасштабної війни Росії проти України.

Висновки. Доцільно надати можливість керівництву областей, яке й розпоряджається усіма наявними на їх територіях ресурсами, самим обирати пріоритетні для регіону види спорту А систему визначення кращих серед областей у категорії дорослих спортсменів націлити на завоювання медалей на чемпіонатах Європи і світу, етапах кубку світу та Олімпійських іграх. Якщо погодитись з важливою роллю у найближчі олімпійські цикли саме тих областей, які у дещо меншій мірі постраждали від наслідків війни Росії проти України, доцільно прийняти описану в даній статті у першому і загальному вигляді реформу спорту вищих досягнень. Важливо закликати також інших науковців і практиків спорту надати свої пропозиції щодо теми реформи спорту. Так буде створена, по-перше, конкуренція відповідних проєктних пропозицій. По-друге, можливе посилення обраного як базовий проєкту за рахунок залучення доречних ідей і заходів з інших проєктів.

Ключові слова: наслідки для спорту війни Росії проти України, області України, реформа спорту вищих досягнень, наявні ресурси розвитку спорту.

PROJECT FOR REFORM OF HIGH-PERFORMANCE SPORTS IN THE CONTEXT OF THE CONSEQUENCES OF RUSSIA'S FULL-SCALE WAR AGAINST UKRAINE

Prykhodko Volodymyr ^(ABCDEF)

Prydniprovsk State Academy of Physical Culture and Sports, Dnipro, Ukraine

Author's contribution:

A – Study design; B – Data collection;
C – Statistical analysis; D – Manuscript preparation;
E – Manuscript editing; F – Final approval of manuscript

Abstract

Introduction. The consequences of Russia's war against Ukraine indicate that the sports resources of the occupied territories, as well as those suffering from regular shelling and destruction, can no longer be used, which makes a safe educational and training process impossible here. This means that the country's sports map has shrunk by a significant number of regions, and therefore the sports reform project must take into account the consequences of Russia's full-scale war against Ukraine.

The aim of the article is to substantiate the project of reform of the sphere of high-performance sports in the context of the consequences of Russia's full-scale war against Ukraine.

Materials and methods. The study was carried out at the Pridneprovsk State Academy of Physical Culture and Sports to find ways to promote the reform of high-achieving sports in Ukraine. The methods used were the study and generalization of data from literary sources and information from the Internet, as well as abstraction, analysis and synthesis, induction and deduction.

Results. Ukraine's losses should be taken into account in the search for approaches to the development of sports and high-achieving sports in particular, which we call the reform of high-achieving sports in the context of the consequences of Russia's full-scale war against Ukraine. After all, from the incomplete information provided, the following is obvious: in order to preserve and increase the traditions of Ukrainian sports, cardinal, rather than fragmentary, changes are needed in the organization and management of the entire sphere of sports in the context of the consequences of Russia's full-scale war against Ukraine.

Conclusions. It is advisable to provide the leadership of the regions, which dispose of all the resources available in the territories, with the opportunity to determine the priority sports for the region themselves. And the system for determining the best among the regions in the category of adult athletes should be aimed at winning medals at the European and world championships, World Cup stages and the Olympic Games. If we agree with the important role in the nearest Olympic cycles of those regions that have suffered less from the consequences of Russia's war against Ukraine, it is advisable to consider the reform of high-performance sports described in this article in its first and general form. It is also important to call on other scientists and sports practitioners to provide their proposals on

the topic of sports reform. This will create, firstly, competition between relevant project proposals. Secondly, it is possible to strengthen the project chosen as the base, also by attracting relevant ideas and inputs from other projects.

Key words: consequences for sports of Russia's war against Ukraine, regions of Ukraine, reform of high-performance sports, available resources for sports development.

Вступ

Ще до повномасштабного вторгнення Росія окупувала 7,28% території України (майже 44 тис. кв. км). Мова про Республіку Крим, а також частини Донецької та Луганської областей.

За 1000 днів після початку великомасштабної війни РФ захопила ще 11,12% території нашої держави (67 тис. кв. км).

Станом на той період під тимчасовою окупацією знаходились 18,4% території України, а саме Крим, частина Донбасу, Харківщини, Херсонської і Запорізької областей. Окрім вказаних, у зоні систематичного ураження знаходиться значна частина Сумської і Харківської областей.

Станом на січень 2022 р. чисельність населення України оцінювали у 42 млн осіб. Зараз загальна чисельність людей в країні оцінюють у 35,8 млн. З них на підконтрольній території знаходяться 31,1 млн осіб.

Кількість біженців з України складає 6,752 млн людей. На 18 листопада 2024 р. через обстріли росіян в Україні загинула 591 дитина. Ще 1695 дітей були поранені, 1934 дитини зникли безвісти. Крім того 19546 українських дітей РФ депортувала або примусово перемістила. З них 388 дітей вже вдалось повернути [9].

Станом на 22 жовтня 2024 р. в Україні офіційно зареєстровано 4646735 внутрішньо переміщених осіб. Згідно зі статистикою Міністерства соціальної політики України, 59,9% внутрішньо

переміщені особи це жінки (2782325), 40,1% чоловіки (1864410 осіб). Серед внутрішніх переселенців близько 906 тис. дітей.

Кількість переселенців, які покинули свої домівки, за областями: Донецька 532140, Харківська 517872, Дніпропетровська 452784, Київ 415376, Луганська 270839, Київська 253651, Запорізька 222248, Одеська 217542, Львівська 207893, Полтавська 184160, Вінницька 145880, Черкаська 136572, Закарпатська 126265, Миколаївська 123978, Хмельницька 121561, Івано-Франківська 112876, Сумська 93140, Житомирська 84644, Кіровоградська 82840, Чернівецька 74928, Чернігівська 68475, Тернопільська 67557, Рівненська 44805, Волинська 44491 та Херсонська 44539 осіб.

Серед переселенців найбільше людей віком від 61 до 70 років — понад 729 тис. Кількість переселенців віком 31-40 років становить понад 654 тис. осіб, а віком від 41 до 50 років понад 585 тис. [9].

Загальну суму непрямих збитків Україні від агресії РФ у Київській школі економіки вже оцінюють у \$1,164 трлн. Втрати доданої вартості становлять \$385 млрд, що перевищує ВВП України у 2021 р. майже вдвічі.

За даними офісу омбудсмена, через російську агресію в Україні зруйновані та пошкоджені понад 250 тис. будинків, 2093 об'єктів культури, 630 релігійних споруд, 1911 медичних закладів, 3798 закладів освіти, 1,3 тис. це дитсадки [9].

За офіційними даними Міністерства молоді та спорту України, війна знищила та пошкодила понад 500 спортивних об'єктів. Серед них: 77 стадіонів, 52 спорткомплекси, 102 спортивні бази та школи, 174 спортзали, 15 плавальних басейнів, 6 льодових арен, 5 яхт-клубів, 3 стрілецькі тири, 2 бази для велоспорту, по одній базі для кінного спорту та біатлону.

Найбільше постраждали регіони, що знаходяться в зоні активних бойових дій. Харківська область втратила 163 об'єкти, Луганська – 95, Донецька – 72.

На Херсонщині зруйновано 79 об'єктів, значні втрати в Миколаївській, Дніпропетровській, Київській, Чернігівській, Сумській та Запорізькій областях [11].

За словами президента НОК України В. Гутцайта, понад 3000 відомих представників спортивної галузі вже пішли захищати Україну. За офіційними даними Міністерства молоді та спорту України, станом на 1 жовтня 2024 р. вбиті 516 українських спортсменів і тренерів і ця цифра збільшується [10].

Тож виникає питання: чи потрібно вказане брати до уваги, визначаючи подальші шляхи розвитку спорту саме в сучасній Україні? Адже очевидно, що вже не можуть бути використані спортивні ресурси окупованих територій, а також частини тих, які страждають від регулярних обстрілів та руйнувань, що унеможливорює тут безпечний навчально-тренувальний процес. Це означає, що спортивна мапа нашої країни вже зменшилась на значну кількість регіонів.

З наведених і далеко неповних відомостей очевидно наступне: для того аби зберегти і примножити традиції українського спорту потрібні кардинальні, а не фрагментарні зміни в

організації та управлінні усією сферою спорту у контексті наслідків повномасштабної війни Росії проти України.

Натомість Міністр Міністерства молоді та спорту України М. Бідний серед головних заходів покращення називає усього лише два: поширення мережі спортивних клубів і надання бюджетного фінансування спортивним федераціям. Але не дає відповіді на поставлені ним же питання про спосіб покращення «науково-методичної складової підготовки наших збірних команд» (чому лише збірних?) і про «наскрізну цифровізацію, що забезпечить релевантні дані, якісну статистику», що має забезпечити зростання майстерності атлетів [2].

А ось як розлого Міністр Міністерства молоді та спорту України бачить перспективу подальшого розвитку спорту у понівеченій війною Україні. «Перехід від утримання комунальних закладів, що є сьогодні непрозорим та малоефективним механізмом, на фінансову підтримку профільних громадських організацій (спортивних клубів) із видів спорту, на основі виконання визначених критеріїв та конкуренції. В перспективі - система «гроші ходять за послугою», коли бюджет може частково розподілятися на цільовий рахунок споживача, а той сам вирішує в якій організації отримати послугу.

Такий підхід, - на думку pana Міністра, - по-перше, забезпечить конкуренцію за споживача, роботу суб'єктів надання послуг по його залученню та максимально широке охоплення, а по-друге – нарешті дасть спортивним федераціям з виду спорту реальні важелі впливу на показники масовості та залучення...

Друга велика проблема – недостатній, м'яко кажучи, рівень науково-методичної складової підготовки наших збірних команд, що має забезпечуватися висококваліфікованими кадрами, які постійно підвищують свій фаховий рівень відповідно до сучасних вимог спорту вищих досягнень...

Ну, і третя проблема, мабуть, є наскрізною для всієї системи державного управління. Це оперативний доступ до достовірної інформації. Тому одне з наших пріоритетних завдань – наскрізна цифровізація галузі, що забезпечить релевантні дані, якісну статистику для прийняття ефективних управлінських рішень та можливості їх швидкого коригування» [2].

Але, чи достатньо запропонованих Міністром ходів, аби примножити здобутки українського спорту? Чи зможуть вони ліквідувати втрати ресурсів і забезпечити умови для розвитку спорту? І, нарешті, якою ж має бути реформа спорту у контексті наслідків повномасштабної війни Росії проти України?

Зв'язок роботи з важливими науковими програмами або практичними завданнями

Дослідження проведені згідно теми науково-дослідної роботи Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту «Історичні і методологічні основи управлінських підходів до системи підготовки спортсменів».

Мета дослідження

Мета дослідження – обґрунтувати проект реформи сфери спорту вищих досягнень у контексті наслідків повномасштабної війни Росії проти України.

Гіпотеза дослідження

Гіпотеза дослідження містить ряд припущень, які відображають умови розвитку спорту вищих досягнень в контексті наслідків війни Росії проти України та у період повоєнного відновлення цієї сфери.

Перше полягає в тому, що жодна з країн, які відносились до так званого соціалістичного табору і перебудовували сферу спорту (у основі змін - федерації), не переживали стан війни, а отже не можуть виступати прототипом для реформи спорту в Україні.

Через це конче потрібно розробити ходи, які іманентні ситуації саме в Україні. Друге витікає з розуміння того, що регіони України понівечені війною у різній мірі. Тож ті з них, які пережили менші руйнування, мають у першу чергу і стати осередками підйому спорту на декілька наступних олімпійських циклів. Причому, «зону найближчого розвитку спорту» мають визначати саме регіони, виходячи з власної оцінки існуючих тут і зараз умов і можливостей поступу спорту.

Третє ґрунтується на розумінні, що у ході реформи треба використати різноманітні, корисні і вже наявні ресурси розвитку спорту в регіонах України, забезпечені політикою децентралізації влади (мережі закладів освіти і охорони здоров'я, виробництв на основі інформаційних технологій, потрібних кадрів).

Адже нині зусилля держави спрямовані головню на відсіч агресору, посилення військового потенціалу та економіки країни, а також на повоєнне відновлення найбільш вражених територій і категорій населення але не на розвиток спорту.

Матеріал і методи дослідження

Використані методи вивчення та узагальнення даних літературних джерел ті інформації з Інтернету, а також абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція.

Результати дослідження та їх обговорення

Постановка проблеми реформи спорту та її вирішення

Виходимо з того, що проєкт — це унікальна сукупність вхідних даних (цілей, проблем, процесів і ресурсів), направлених на те, щоб у встановлений проміжок часу досягти очікуваних бажаних результатів.

Стрижнем будь-якого проєкту є концепція (лат. *conceptio* — розуміння) як система поглядів автора, його те або інше розуміння явищ і процесів; єдиний, визначальний задум дій.

Вважаємо, вибір спрямування і змісту концепції реформи спорту дає відповідь на головне питання: в ході реформи за орієнтир повинні бути обрані національні федерації з видів спорту або пріоритет треба віддати областям України?

Відповідь, насправді, досить проста, якщо взяти до уваги те, що, починаючи з 2014 р., в Україні, за прикладом більшості країн Європи, ставка робиться на послідовну децентралізацію влади [1, 8].

Децентралізація — це передача значних повноважень та бюджетів від державних органів місцевому самоврядуванню. Аби якомога більше повноважень мали ті органи, що ближче до людей, де такі повноваження можна реалізовувати найбільш успішно.

Виведення на перший план національних федерацій буде означати, що спорт постає в Україні як єдиний

сегмент у всій системі внутрішньої політики, який обирає на найближчі роки у якості орієнтиру не логіку децентралізації, але, навпаки, централізації.

Навіть, якщо мова йде про громадські організації, якими є федерації. Зрозуміло, ніхто не ставить під сумнів суверенну роль спортивних федерацій, які цілком незалежні від держави у визначенні змісту всіх складових життя в окремих видах спорту. Але, і це важливо, чи спів мірні фінансові можливості федерацій з видів спорту, з бюджетами областей, міст і районів, які і розпоряджаються коштами в інтересах розвитку своїх громад?

Фінансування фізичної культури і спорту відбувається як з державного, так і з місцевих бюджетів. У 2007 р. з державного витратили 99,3% виділених коштів, що становило 0,52 млрд грн, а з місцевих — 104,7% або 1,02 млрд грн.

До 2010 р., коли відбулися зимові Олімпійські ігри в канадському Ванкувері, кількість коштів, витрачених на спорт, щороку зростала. Так, у 2008 р. пішло 91,2% виділених коштів або 0,84 млрд грн з держбюджету та 98,8% чи 1,23 млрд грн з місцевих. У 2009 р. витрачено понад 218% із запланованих держбюджетом коштів 1,46 млрд грн.

Місцеві бюджети фінансували спорт майже на попередньому рівні. У 2010 р. з держбюджету витратили 445,9% або 2,81 млрд грн, а з місцевих — 98,2% чи на 1,48 млрд грн. У 2011 р. з держбюджету було витрачено 1,41 млрд грн (100,2% від виділених коштів), а з місцевих бюджетів — 1,60 млрд грн (96,1%).

Під проведення Євро-2012 в Україні на спорт виділили трохи більше коштів — з держбюджету 1,98 млрд грн (87, 7%) та з місцевих — 1,95 млрд грн

(96%). Натомість у 2014 р. з держбюджету 2,45 млрд грн (88,4%), з місцевих – 1,83 млрд (85%) [7].

Рекордні суми на спорт витратили у 2015 р., напередодні Олімпійських ігор у Ріо-Де-Жанейро в Бразилії, коли з держбюджету витратили 80,5% виділених коштів або 3,65 млрд грн, з місцевих – 98,6% або 2,47 млрд грн. Власне у рік Олімпіади кошти виділяли помітно інакше – з держбюджету витратили 1,41 млрд грн, а з місцевих бюджетів значно більше – 3,12 млрд грн.

З 2016 р. можна спостерігати різке зростання фінансування спорту саме з місцевих кошторисів, що пов'язуємо з наслідками децентралізації влади. У 2017 р. з державного бюджету використали 2,38 млрд грн (98,7%), з місцевих аж 4,57 млрд грн (98,1%).

Наступні два роки з держбюджету витратили по 2,87 млрд грн виділених коштів, а видатки місцевих кошторисів зростали від 5,64 до 6,83 млрд грн. У 2020 р. з держбюджету використали менше коштів – 2,15 млрд грн (92,3%), а з місцевих навпаки більше - до 7,24 млрд грн (89,6%) [7].

У олімпійському 2024 р. фінансування спорту через Міністерство було суттєво збільшено. Якщо на 2023 р. держава виділила 3,7 млрд грн, то на 2024 р. сума зросла вдвічі й становила 7,5 млрд грн.

Відповідно, як і у попередній рік, найбільшу частину виділеної суми (4,2 млрд грн) спрямували на розвиток фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту (у 2023 р. показник становив 2,5 млрд грн). Але сюди не входили окремо виділені кошти на підготовку та участь в літніх Олімпійських іграх-2024 та зимових

юнацьких Олімпійських іграх-2024. Конкретно на це держава ще додатково дала 777 млн грн. Так само окремо йде сума для підготовки та участі у Паралімпійських та Дефлімпійських іграх (1,9 млрд). І це друга за розміром видатків графа [12].

Якщо в бюджеті-2023 більшості олімпійських видів спорту скоротили фінансування у порівнянні з попереднім роком, то в бюджеті-2024 не було того олімпійського виду, якому б дали менше.

Лідер за фінансуванням – легка атлетика. Цей вид отримав у 2024 р. 128,4 млн грн (включно з виділеними суто на підготовку та участь в Олімпіаді грішми). Тоді як у 2023 р. показник становив 64 млн грн.

Але не легкій атлетиці виділили найбільше у порівнянні з минулим роком. За цим показником на першому місці веслування на байдарках та каное (у 2024 р. дали на 82 млн грн більше, а саме 113,7 млн грн, що вивело цей вид спорту на друге місце загалом).

Замикає трійку лідерів за державним фінансуванням синхронне плавання, якому дали 105,9 млн грн (у 2023 р. 31.7 млн).

З цього можна зробити висновок, що саме на легку атлетику, веслування та синхронне плавання зроблена ставка на здобуття нагород [13].

Натомість атлети України завоювали наступні нагороди Ігор у Парижі.

Золоті медалі: О. Харлан, О. Кравацька, А. Комащук і Ю. Бакастова (фехтування на шаблях, командна першість); Я. Магучіх (легка атлетика, стрибки у висоту); О. Хижняк (бокс, вагова категорія до 80 кг).

Срібні: С. Куліш (кульова стрільба, стрільба з гвинтівки з трьох положень на

дистанції 50 метрів); І. Ковтун (спортивна гімнастика, паралельні бруси); П. Насібов (греко-римська боротьба, вагова категорія до 67 кг); Л. Лузан та А. Рибачок (веслування, каное-двійка на 500 метрів); І. Коляденко (вільна боротьба, вагова категорія до 62 кг).

Бронзові: О. Харлан (фехтування на шаблях); І. Геращенко (легка атлетика, стрибки у висоту); М. Кохан (легка атлетика, метання молота); Ж. Беленюк (греко-римська боротьба, вагова категорія до 87 кг).

Як бачимо, надана Мінмолодьспортом суттєва підтримка синхронному плаванню себе не виправдала. Тож, чи потрібно і надалі Міністерству молоді та спорту України самочинно визначати пріоритети розвитку?

Чи не більш доцільно в умовах, що на тепер склались, надати таку можливість керівництву областей, яке й розпоряджається усіма наявними на їх територіях ресурсами? Адже у цей спосіб пріоритетними буде обрано не умовних три, як показано, але суттєво більше літніх і зимових олімпійських видів.

А змінена система визначення кращих серед областей у категорії дорослих спортсменів має бути «заточена» виключно на завоювання ними медалей чемпіонатів Європи і світу, етапів кубку світу та Олімпійських ігор.

Тільки у цьому випадку керівництво областей буде поставлене в ситуацію як більш відповідального відношення до обрання пріоритетних видів, так і до підтримки їх розвитку у подальшому.

Крім того, на наукову і науково-технічну діяльність у сфері розвитку

фізичної культури і спорту у бюджеті Мінмолодьспорту на 2024 р. виділено скромні 10,5 млн грн (у т. ч. видатки спеціального фонду 0,5 млн грн).

А на підтримку громадських об'єднань фізкультурно-спортивного спрямування - 76,9 млн грн. На спортивну медицину 42,7 млн грн (у т. ч. видатки спеціального фонду 0,2 млн грн). На субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на виконання окремих заходів з реалізації соціального проєкту «Активні парки - локації здорової України» – 54,0 млн грн [6].

Зрозуміло, що з бюджету Міністерства молоді та спорту України кошти витрачаються на заходи, пов'язані з проведенням загальноукраїнських акцій (змагання у різних вікових групах з олімпійських та неолімпійських видів спорту, різноманітні форми підготовки збірних команд). Тоді як місцеві бюджети спрямовані саме на розвиток дитячо-юнацького спорту і резерву для збірних. Тож, заступаючи до обґрунтування реформи спорту вищих досягнень, не можна оминати місце регіонів у загальній системі, яке є визначальним.

Результати наукової розробки проєкту реформи спорту

Мета, етапи та шляхи реалізації концепції реформування системи підготовки спортсменів.

Метою реформування системи підготовки спортсменів високого класу в Україні є суттєве підвищення якості підготовки спортсменів-олімпійців шляхом раціонального поєднання наявних і різноманітних можливостей і ресурсів областей і національних федерацій.

Надійною основою для досягнення цієї мети виступає наступне [3, 4, 5]:

а) подальша розробка і прийняття законодавчої та нормативної бази розвитку спорту вищих досягнень;

б) забезпечення раціонального використання коштів бюджетів різних рівнів на розвиток резервного спорту і спорту вищих досягнень;

в) створення сучасної спортивної бази для розвитку обраних на місцях низки видів спорту для їх пріоритетного розвитку;

г) створення сучасних організаційних структур, таких як академії, спортивні тренувальні центри тощо для активізації розвитку спорту;

д) залучення до науково-методичного супроводу спортсменів значного кадрового потенціалу регіонів (науковців спеціалізованих закладів вищої освіти і факультетів фізичного виховання, інших фахівців, підприємців тощо).

Реалізувати концепцію передбачається у три етапи за один олімпійський цикл, тобто беручи за вимір цикл між проведенням літніх Ігор:

- перший етап – методично-підготовчий;
- другий етап – організаційно-підготовчий;
- третій етап – безпосередньо-перетворюючий.

Шляхи і способи розв'язання визначених проблем.

Досягнення мети реформування системи підготовки спортсменів передбачає:

- створення організаційних умов для зацікавленого, активного і творчого включення до процесу підготовки спортсменів високого класу усіх областей, які мають для цього умови з

огляду військових дій, їхніх міст і містечок;

- надання областям, разом з федераціями, права визначати на олімпійський цикл пріоритетні види спорту (один або декілька), в залежності від медальних перспектив на чергових літніх і зимових Олімпійських іграх;

- виведення на якісно інший рівень, а саме – на рівень продуктивної, взаємодоповнюючої і відповідальної співпраці в інтересах підготовки спортсменів областей і національних федерацій з видів спорту;

- об'єднання можливостей місцевих і центрального бюджету для швидкого будівництва сучасних спортивних споруд (там, де база вже існує, її реконструкції), створення тренувальних центрів для надання комплексних науково-методичних і практичних послуг спортсменам і тренерам з визначених для пріоритетного розвитку видів спорту в областях;

- залучення до діяльності у центрах провідних науковців і практиків для постійного, вичерпного і всебічного супроводження і підтримки навчально-тренувального процесу спортсменів різного віку і рівня майстерності;

- оперативне і якісне забезпечення менеджерів (керівників спортивних організацій) тренерів та інших фахівців, працюючих у видах спорту, обраних для пріоритетного розвитку, усіма правовими, інформаційними та іншими можливостями для їхньої плідної роботи.

Реалізувати реформу передбачається відповідним змістом дій на кожному з етапів. Перший етап – методично-підготовчий передбачає:

1. Проведення робочих нарад з провідними фахівцями країни для підготовки організаційно-методичних

матеріалів за основними аспектами реформи, що проводиться. Досягається:

- забезпечення взаємодії національних федерацій з органами державної влади в центрі і областях, де є перспектива розвитку відповідних видів спорту;

- наявність рекомендацій щодо порядку визначення пріоритетних літніх і зимових видів спорту в областях України;

- визначення обсягу правового забезпечення подальшого розвитку спорту вищих досягнень;

- науково-методичне забезпечення юнацького і резервного спорту;

- науково-методичне забезпечення збірних і перешкоджання вживанню допінгу;

- потрібне бюджетне і позабюджетне фінансування на олімпійський цикл організацій спортивної спрямованості з видів, обраних як пріоритетні;

- підготовка фахівців спорту різних спеціальностей і підвищення кваліфікації кадрів юнацького, резервного спорту і спорту вищих досягнень;

- створення і налагодження діяльності спортивних тренувальних центрів в областях з видів спорту, обраних як пріоритетні;

- розробки і впровадження сучасних програм і методик навчально-тренувального процесу на різних етапах спортивної підготовки.

2. Розробку пропозицій щодо змісту державної політики у сфері олімпійського спорту, яка враховує наслідки війни Росії проти України.

3. Погодження змісту державної політики з керівництвом країни (Президентом України, керівництвом Верховної Ради та Кабінету Міністрів України), її наступне оприлюднення і роз'яснення особливостей.

4. Докладне і систематичне інформування керівників обласних і міських управлінь і департаментів фізичної культури і спорту шляхом робочих нарад, а також оперативне надання їм потрібних організаційно-методичних матеріалів для чіткого спрямування повсякденної діяльності під час реформи.

Другий етап – організаційно-підготовчий передбачає:

- проведення широкої інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо змісту державної політики у царині спорту;

- призначення заступника Міністра Міністерства молоді та спорту України, до компетенції якого входять виключно питання підготовки і проведення реформ у сфері фізичної культури і спорту. Призначення найбільш підготовлених і діяльних фахівців (експертів) для кваліфікованого просування вказаних вище основних аспектів (вони ж окремі програми) з реформи спорту;

- попередня організаційна підготовка фахівців областей і федерацій до визначення в областях видів спорту для пріоритетного розвитку;

- налагодження ділових контактів керівництва національних федерацій з керівництвом тих областей, де федерації вважають за можливе зробити акцент на розвитку (зусиллями області і федерації) відповідних видів спорту з урахуванням медальних перспектив на майбутніх Олімпійських іграх;

- досягнення домовленості Мінмолодьспорту з Урядом України, Державним фондом регіонального розвитку, а також з керівництвом обласних рад і військових адміністрацій про нову схему адресного державного і приватного фінансування розвитку

спорту вищих досягнень, які будуть обрані в областях для пріоритетного розвитку;

- досягнення домовленості Мінмолодьспорту з Урядом України і Державним фондом регіонального розвитку щодо фінансування розвитку спорту вищих досягнень у низці тих питань, які входять до компетенції Міністерства молоді та спорту України.

Третій етап – безпосередньо-перетворюючий передбачає наступне.

1. Визначення обласними радами і ОВА, разом із національними федераціями, літніх і зимових видів спорту для їх пріоритетного розвитку за схемою, запропонованою Мінмолодьспортом України.

Під етап «Вибір пріоритетних видів спорту» передбачає дотримання таких принципів:

- на обласну раду і обласну державну адміністрацію у тісному контакті з керівниками національних федерацій покладається відповідальність визначити вид (види) спорту, які будуть обрані для пріоритетного розвитку на олімпійський цикл з тим, щоб надати, починаючи з місцевих бюджетів, максимальну підтримку у їх розвитку на рівні сучасних вимог;

- приймаючи кінцеве рішення про вибір пріоритетного (пріоритетних) видів спорту, керівництво області бере до уваги результати аналізу стану справ у цих видах в області, а також перспективи розвитку видів спорту, докладно вивчивши підготовлені обласними відділеннями разом з національними федераціями обґрунтування за погодженою з Мінмолодьспортом схемою;

- найбільш важливим показником для обрання в якості пріоритетного, того або іншого зимового чи літнього виду

спорту слугує урахування підтвердженої експертами медальної перспективи у наявних спортсменів на найближчих зимовій та літній Олімпіадах;

- рішення про такий вибір приймають сесія обласної ради і керівництво ОВА, що дасть змогу забезпечити фінансову підтримку обраних видів через бюджети області та розташованих в ній міст і районів,

- прийняте в області рішення щодо обраних видів спорту оформлюється Договором про співробітництво між обласною радою, ОВА і відповідною національною федерацією. Цей договір має бути взаємо-зобов'язуючим, тобто, в ньому мають бути передбачені конкретні і сильні дії з усіх сторін, які суттєво вплинуть на розвиток даного виду спорту.

Кінцевий результат: вибір через конкуренцію пропозицій, одного (або декількох, виходячи з врахування усіх потрібних для сталого розвитку виду спорту ресурсів) пріоритетних видів спорту та заключення Договорів про співпрацю між областю і федерацією.

Зауважимо, хоча за результатами своєрідного «тендеру» (вивчення пропозицій від обласних і національних федерацій з обґрунтуванням перспектив виду спорту, оцінки потрібних витрат і кроків), буде обрано один або декілька видів спорту, – перспективу подальшого розвитку отримають усі олімпійські види, які активно прогресують у даній області.

Адже, якщо на відміну від керівництва області, національна федерація вбачає гарну перспективу розвитку її виду спорту, вона може сконцентрувати у даній області у олімпійському циклі усі залучені кошти і провести якісну підготовку спортсменів до майбутньої Олімпіади.

У разі успіху представники цих видів спорту отримають олімпійські ліценції, поїдуть на Олімпіаду і медальним успіхом доведуть право виду спорту отримати підтримку у наступному олімпійському циклі підготовки.

2. Після визначення в кожній з областей пріоритетних видів спорту має бути проведений комплекс розроблених разом із національними федераціями і вичерпних робіт з розвитку виду спорту.

Зауважимо, на даний час жодна з областей України не може створити сучасні і потрібні умови для усіх літніх і зимових олімпійських видів спорту. Натомість, визначаючи пріоритетний (пріоритетні) види спорту, керівництво має розуміти, що мова йде про концентрацію усіх видів ресурсів на цих обраних видах, для швидкого створення вичерпних умов для їх розвитку на рівні сучасних вимог.

Мається на увазі розбудова сучасної спортивної бази, спортивного тренувального центру, придбання потрібного інвентарю та обладнання, залучення провідних науковців і різнопрофільних фахівців для забезпечення умов здійснення якісного навчально-тренувального процесу, у т. ч. тренувань за кордоном.

Наступний під етап – «Розгортання і проведення комплексу робіт зі створення вичерпних умов розвитку пріоритетних видів спорту». Для цього на одного із заступників голови обласної ради і керівника ОВА покладається відповідальність за координацію робіт з реформи спорту.

Діяльність на під етапі проводиться з дотриманням таких принципів:

- створення сучасної спортивної бази, а також спортивного тренувального центру з усіма потрібними умовами, включаючи залучення групи провідних фахівців (медиків, фармакологів, психологів тощо);

- залучення до фінансування вказаних робіт, окрім місцевого бюджету, коштів Державного фонду регіонального розвитку на паритетних умовах;

- заохочується запрошення керівництвом області провідних менеджерів, тренерів інших не затребуваних фахівців, а також спортсменів з областей, де даний вид спорту не отримав пріоритетного розвитку. Можуть запрошуватись іноземні тренери і спортсмени, якщо є перспектива їх натуралізації і можливість у подальшому виступати за збірну України;

- діяльність провідних науково-педагогічних кадрів, які працюють у відповідних навчальних і наукових установах, а також залучених «вузьких» фахівців-практиків (із травматології, лікувальної фізичної культури, дієтології, психотерапії тощо), для яких створені усі умови для результативної праці (заробітна плата, сучасне наукове обладнання тощо) зосереджується на високому рівні науково-методичного і практичного забезпечення підготовки спортсменів, які є кандидатами до збірних України, а також на підготовці спортивного резерву, сприянні розвитку «піраміди» виду спорту в області;

- за участі всіх залучених фахівців, з опорою на можливості бюджетів міст і містечок, в області створюються умови для інтенсивного розвитку усієї «піраміди» обраного за пріоритетний виду спорту;

- згідно існуючого порядку, продовжується виплата найбільш

перспективним спортсменам обласних і державних стипендій, включаючи НОК, ДСТ і відомчі організації;

- виконання власне Мінмолодьспортом усіх інших робіт загально- національного значення, включаючи створення (реконструкцію) сучасних спортивних баз і сучасних умов для підготовки збірних команд України з обраних для пріоритетного розвитку видів спорту.

Кінцевий результат: своєчасне і якісне виконання і завершення робіт зі створення необхідних і достатніх сучасних умов для підготовки спортсменів до Олімпійських ігор.

Крім того, після літньої і зимової Олімпіади має бути проведений аналіз виступу спортсменів, прийняті рішення щодо подальшого розвитку видів в областях на наступний олімпійський цикл.

Це, відповідно, позначиться на завданнях і змісті діяльності Мінмолодьспорту і областей. Мінмолодьспорт разом з відповідними національними федераціями, а також із урахуванням олімпійських перспектив, вивчають питання про подальшу долю збірних команд України, які існують на постійній основі.

У випадку прийняття рішення про їхню подальшу діяльність в олімпійському циклі, вирішуються усі питання їх існування у межах існуючого фінансування.

3. Максимально ефективне використання в період олімпійського циклу усіх створених умов у центрі і в областях (кадрових, фінансових, матеріальних, організаційних, науково-методичних, технологічних тощо) для розвитку обраних видів спорту.

Діяльність на цьому під етапі, який має назву «Перехід до заключної

фази діяльності – ефективної підготовки олімпійців», проводиться з дотриманням наступних принципів:

- перенесення акцентів з уже вирішеного завдання створення в центрі і областях сучасних, необхідних і достатніх умов розвитку пріоритетних у даний олімпійський цикл видів спорту – на розв'язання завдань забезпечення якісної підготовки до Ігор Олімпіади;

- пріоритет набуває якісна професійна діяльність менеджерів і тренерів, вчених і методистів, медичних працівників, фахівців з використання дозволених фармакологічних засобів підтримки, фахівців з контролю за вживанням допінгу, спортивного харчування, психологів та інших, потрібних спеціалістів для забезпечення підготовки спортсменів у збірних командах;

- головна увага зосереджується на забезпеченні робочих контактів і співробітництва між фахівцями областей, які організовували всебічну підготовку майбутніх олімпійців, з тренерами та іншими фахівцями збірних команд України;

- спортсмени, які не належать до видів спорту, визначених у даному олімпійському циклі в областях як пріоритетні, мають рівні права у завоюванні олімпійських ліцензій, що дозволить уточнити після Олімпійських ігор новий перелік видів для пріоритетного розвитку в кожній з областей;

- підготовка усіх спортсменів, які отримали олімпійські ліцензії, окрім коштів тих областей, звідки вони є, у повному обсязі фінансується з боку Мінмолодьспорту, НОК України, національних федерацій і спонсорів для створення на заключному етапі підготовки усіх затребуваних тренерами

збірних команд України умов і можливостей.

Кінцевий результат – конвертація наявних (необхідних і достатніх) умов підготовки спортсменів у практику ефективної підготовки олімпійців, включаючи період від отримання ліцензій до забезпечення їхніх виступів на Олімпіаді, з метою досягнення ними своїх найкращих результатів під час виступів на олімпійських аренах.

Очікуваними результатами реалізації реформи є:

- розробка і впровадження державної політики з розвитку спорту вищих досягнень, яка спирається на практику децентралізацію влади;

- встановлення чітких завдань з розвитку олімпійського спорту для різних структур на центральному і обласному рівнях. Налагоджування взаємо вигідного і плідного співробітництва у розвитку спорту між національними федераціями та областями України;

- створення сучасних і різнобічних умов розвитку для обраних на олімпійський цикл видів, як пріоритетних. Встановлення позбавленої суб'єктивізму і корупції практики визначення і підтримки пріоритетних видів спорту на наступний олімпійський цикл, коли до уваги беруться лише медальні перспективи на Олімпійських іграх, інших міжнародних змаганнях;

- створення з урахуванням світового досвіду сучасної, комплексної інфраструктури розвитку видів спорту в Україні, починаючи з рівня регіонів;

- нарешті, формування ефективної системи контролю з боку Міністерства молоді та спорту України за планомірною і поетапною діяльністю на місцях з розвитку резервного спорту і спорту вищих досягнень.

Висновки

1. Україна в цілому та в різній мірі її регіони понесли збитки від війни Росії проти України. Про це свідчать дані щодо втрачених територій і майна, біженців, у т. ч. дітей, які перебувають за кордоном і тих, які є внутрішньо переміщеними особами. Загальну суму збитків Україні від агресії оцінюють у \$1,164 трлн, а втрати доданої вартості становлять \$385 млрд, що перевищує ВВП України у 2021 р. майже вдвічі. Знищено або пошкоджено також багато спортивних об'єктів, загинули частина провідних тренерів і спортсменів.

2. Вказане визначає зміну підходів до розвитку спорту в цілому і спорту вищих досягнень зокрема, що і виступає реформою спорту вищих досягнень у контексті наслідків повномасштабної війни Росії проти України. Адже навіть з наведених далеко неповних відомостей очевидно наступне: для того аби зберегти і примножити традиції українського спорту потрібні кардинальні і швидкі, а не окремі точкові зміни в організації та управлінні всією сферою спорту у контексті наслідків повномасштабної війни Росії проти України.

3. Вибір концепції реформи спорту визначає відповідь на наступне питання: в ході реформи акцент повинен бути зроблений на національних федераціях з видів спорту або пріоритет треба віддавати областям України? Відповідь очевидна, якщо брати до уваги, що з 2014 р. внутрішня політика в Україні спрямована на послідовну децентралізацію влади, а це вже створило достатні фінансові передумови в областях для розвитку резервного спорту.

4. Починаючи з 2016 р. спостерігається зростання фінансування спорту саме з

місцевих кошторисів, пов'язане з ефектом децентралізації. У 2017 р. з державного бюджету використано на спорт 2,38 млрд грн, тоді як з місцевих 4,57 млрд грн. Наступні два роки з держбюджету на спорт витратили по 2,87 млрд грн виділених коштів, а видатки місцевих кошторисів на спорт зростали від 5,64 до 6,83 млрд грн. У 2020 р. з держбюджету використали помітно менше коштів – 2,15 млрд грн, а з місцевих навпаки більше до 7,24 млрд грн. За роки війни ці пропорції дещо змінились, але місцеві бюджети залишаються важливою передумовою розвитку спорту і спорту вищих досягнень зокрема.

5. Поставлене важливе питання щодо подальшого розвитку спорту: чи потрібно і надалі самому Міністерству молоді та спорту України визначати пріоритети у розвитку видів спорту в країні? Чи не більш доцільно надати таку можливість керівництву областей, яке й розпоряджається усіма наявними на територіях ресурсами? Натомість систему визначення кращих серед областей у категорії дорослих варто спрямувати на завоювання медалей на чемпіонатах Європи і світу, етапах кубку світу та Олімпійських іграх. У такій новій ситуації чіткої відповідальності за спорт,

керівництво областей буде набагато більш уважно відноситись до обрання пріоритетних видів і підтримки їх розвитку.

6. Якщо є очевидною, такою, що не залежить від окремої думки автора статті, а отже визначальною роль у найближчі олімпійські цикли саме тих областей, які у меншій мірі постраждали від наслідків війни Росії проти України, доцільно прийняти до невідкладного виконання описаний у статті на цей час і в загальному вигляді проєкт реформи спорту вищих досягнень.

7. Важливо також очікувати від інших науковців і практиків спорту їхні пропозиції щодо теми реформи спорту. За наявності таких пропозицій буде створена, по-перше, конкуренція проєктних пропозицій щодо реформи спорту. По-друге, можливе посилення обраного проєкту за рахунок залучення доречних ідей і заходів з інших підготовлених їхніми авторами проєктів.

Перспективи подальших досліджень

Перспективи подальших досліджень пов'язані з визначенням місця приватного капіталу у реформі спорту в Україні.

Література:

1. Децентралізація в Україні. (2025).: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96
2. Інтерв'ю Міністра молоді та спорту Матвія Бідного виданню «РБК-Україна». (2024). <https://mms.gov.ua/news/interviu-ministra-molodi-ta-sportu-matviia-bidnoho-vydanniu-rbk-ukraina>
3. Приходько, В.В. (2018). Концепція управління сучасною системою підготовки спортсменів: монографія. Дніпро: Інновація.
4. Приходько, В.В. (2024). Спортивний регіон: теорія і практика: монографія. Дніпро: Інновація.
5. Приходько, В.В. (2019). Формування сучасної системи підготовки спортсменів: монографія. Дніпро : Інновація.

6. Проект державного бюджету на 2024 рік: на спорт закладено вдвічі більше грошей, ніж в 2023-му. (2023). <https://suspilne.media/sport/573739-proekt-derzavnogo-budzetu-na-2024-rik-na-sport-zakladeno-vdvici-bilse-grosej-niz-v-2023-mu/>
7. Скільки коштів витратила Україна на фізкультуру та спорт за останні 14 років. (2021). <https://www.slovoidilo.ua/2021/02/11/infografika/finansy/skilky-koshtiv-vytratyla-ukrayina-fizkulturu-ta-sport-ostanni-14-rokiv>
8. Суть реформи органів місцевого самоврядування (децентралізації). (2015). https://icps.com.ua/assets/uploads/images/files/verstka_decentralizaciya.pdf
9. 1000 днів війни росії проти України: головні цифри. (2024). <https://chas.news/current/1000-dniv-viini-rosii-proti-ukraini-golovni-tsifri>
10. 1000 днів незламності: хто зі спортсменів стоїть на захисті України. (2024). <https://champion.com.ua/ukr/others/1000-dniv-viyni-proti-rosiji-hto-zi-sportsmeniv-stojit-na-zahisti-ukrajini-1017695/>
11. 1000 днів незламності: як війна змінила спортивну інфраструктуру України. (2024). <https://champion.com.ua/ukr/others/1000-dniv-viyni-yak-rosiya-znishchila-ponad-500-sportivnih-ob-yektiv-v-ukrajini-1017666/>
12. Як Україна фінансує спорт у 2022 році. Інфографіка Tribuna.com. (2022). <https://ua.tribuna.com/uk/blogs/imbalance/3015264/>
13. Як Україна фінансує спорт у 2024 році. Інфографіка Tribuna.com. (2024). <https://ua.tribuna.com/uk/blogs/imbalance/3098329-yak-ukrayina-finansuye-sport-u-2024-rocz-i-infografika-tribunac/>

Автор засвідчує про відсутність конфлікту інтересів.

Інформація про автора:

Приходько Володимир,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та методики спортивної підготовки,
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту,
м. Дніпро, Україна
ORCID: 0000-0001-6980-1402
e-mail: komandaODI@ukr.net

Отримано: 24.03.2025

Прийнято: 24.05.2025

Опубліковано: 30.10.2025

Приходько, В. (2025). Проект реформи спорту вищих досягнень у контексті наслідків повномасштабної війни Росії проти України. *Спортивна наука та здоров'я людини*. 2(14), 84-99. <https://doi.org/10.28925/2664-2069.2025.29>